

Ο ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ ΠΛΗΡΩΜΗ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σημερινή εισήγηση προσεγγίζει και διερευνά τη διαχρονικά νομολογιακή πραγμάτευση από το Ελεγκτικό Συνέδριο του άρθρου 60 παρ. 1 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ. 166/2000 και ήδη π.δ.169/2007), με το οποίο προβλέπεται *ex lege* απόσβεση συνταξιοδοτικών αξιώσεων¹. Εντοπίζει και μελετά επίσης τη συμβατότητα της νομοθετικής αυτής διάταξης με το περιεχόμενο της υπερνομοθετικής προστασίας που παρέχει το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, όπως το Δικαστήριο του Στρασβούργου αποφάνθηκε σχετικά στις υποθέσεις Κοκκίνης κατά Ελλάδος² και Ρεβελιώτης κατά Ελλάδος³.

Οι πρόσφατες αυτές αποφάσεις οδήγησαν στην έκδοση της 26/2010 απόφασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου φωτίζοντας την μέχρι πρότινος κυμαινόμενη και προβληματισμένη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το οποίο, κατά κοινή ομολογία, περισσότερο από τα άλλα Ανώτατα Δικαστήρια της Χώρας, είναι προσανατολισμένο προς τη νομολογιακή πολιτική του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ενσωματώνοντας στη νομολογία του τη ρυθμιστική παρέμβαση της ΕΣΔΑ, καθόσον ερμηνεύει και εφαρμόζει διατάξεις του εσωτερικού δικαίου υπό το πρίσμα των διατάξεων της ΕΣΔΑ και των Πρόσθετων Πρωτοκόλλων αυτής.

Οι αποφάσεις αυτές έχουν όχι μόνο επιστημονικό ενδιαφέρον για το νομικό κόσμο, αλλά και σημαντικότερες πρακτικές επιπτώσεις για τους πολιτικούς και στρατιωτικούς συνταξιούχους.

Πριν να διατυπώσω κάποια παραδείγματα για να καταστεί νοητή η πρακτική σημασία των αποφάσεων αυτών, θα αναφέρω την κρίσιμη νομική διάταξη. Κατ' αυτήν, όπως διαμορφώθηκε με το (άρθρο 18 παρ. 10 του) ν. 1489/1984⁴ «δεν επιτρέπεται σε καμιά

¹ Βλ. αποφάσεις ΣτΕ 1629/1996, 2656/1996, 3257/1996 και ΑΠ 40/1998, όπου η *ex lege* απόσβεση αξιώσεων συνιστά παραβίαση του άρθρου 1 ΠΠΠ

² Ε.Δ.Δ.Α., Απόφ. 6-11-2008 (προσφυγή αρ. 45769/2006, ΘΠΔΔ 4/2009, σελ.506 επ.

³ Ε.Δ.Δ.Α., Απόφ. 4-12-2008 (προσφυγή αρ. 48775/2006, ΘΠΔΔ 4/2009, σελ.506 επ.

⁴ Κατά την προηγούμενη του ν.1489/1984 διάταξη, ήτοι εκείνη του άρθρου 60 παρ. 1 του α.ν. 1854/1951 η αναδρομική πληρωμή των συντάξεων δεν επιτρεπόταν να υπερβαίνει το έτος.

ανεξαιρέτως περίπτωση να αναγνωρισθούν αναδρομικά σε βάρος του Δημόσιου Ταμείου οικονομικά δικαιώματα από συντάξεις για χρονικό διάστημα πέραν των τριών ετών από την πρώτη του μήνα κατά τον οποίο εκδίδεται η σχετική πράξη ή απόφαση»⁵. Κατά την αιτιολογική έκθεση του ν. 1489/1984, η διάταξη αυτή, που τέθηκε για λόγους ταμειακούς⁶, επιμηκύνει το χρόνο της αναδρομικής αναγνώρισης των οικονομικών δικαιωμάτων και αξιώσεων από συντάξεις από ένα σε τρία έτη, γιατί πολλές φορές η βραδύτητα για τη συνταξιοδότηση που οφείλεται σε υπηρεσιακές διαδικασίες, αναγκάζει το συνταξιούχο να επιβαρύνεται με δαπάνες αγωγών αποζημίωσης του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ. κατά του Δημοσίου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δανειζόμενη το πραγματικό από την 1075/2008 απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου αναφέρω το ακόλουθο πρακτικό ζήτημα: Διαζευγμένη θυγατέρα αποβιώσαντος πολιτικού συνταξιούχου, της οποίας λύθηκε οριστικά ο γάμος της με αμετάκλητη απόφαση Πολυμελούς Πρωτοδικείου στις 6-8-1990, υπέβαλε αίτηση στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους (Γ.Λ.Κ.) στις 27-8-1990 για να της κανονιστεί σύνταξη με βάση το άρθρο 9 του ν.1654/1986. Το Γ.Λ.Κ. απέρριψε την αίτησή της στις 19-10-1990 και αυτή υπέβαλε ένσταση ενώπιον της Επιτροπής Ελέγχου Πράξεων Κανονισμού Συντάξεων (Ε.Ε.Π.Κ.Σ.), η οποία επίσης εξέδωσε απορριπτική απόφαση. Επί εφέσεως της ως άνω στο ΙΙ Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου εκδίδεται το 2003 απόφαση (1063/2003), η οποία δέχεται την αίτηση και κανονίζει μηνιαία σύνταξη από 1-6-2000, δηλαδή αναδρομικά από τριετίας από την πρώτη του μήνα δημοσίευσης της δικαστικής απόφασης. Σημειωτέον ότι από την άσκηση της έφεσης, το 1999 μέχρι την έκδοση της 1063/2003 απόφασης του ΙΙ Τμήματος παρήλθε χρονικό διάστημα 11 χρόνων περίπου, στη διάρκεια του οποίου έλαβαν χώρα έξι (6) συνολικά διαδικασίες ενώπιον ακροατηρίου και εκδόθηκαν 4 αποφάσεις του ΙΙ Τμήματος, εκ των οποίων 3

⁵ Πρβλ. και άρθρα 22 π.δ. 167/2000(κώδικας σιδηροδρομικών συντάξεων) και 115 π.δ.160/2000 (κώδικας πολεμικών συντάξεων).

⁶ Επειδή το Δημόσιο επιβαρύνεται με υπέρμετρες και απρόβλεπτες επιβαρύνσεις λόγω καταβολής αναδρομικών συντάξεων.

οριστικές και 1 προδικαστική, καθώς και 2 αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου και επομένως δεν παραβιάστηκε η εύλογη προθεσμία που προστατεύεται από το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, αφού η διάρκεια κάθε επιμέρους διαδικασίας δεν ξεπέρασε, κατά μέσο όρο το 1,5 με 2 έτη, που έχει κριθεί εύλογη⁷. Πλην όμως το δικαίωμα είχε γεννηθεί το 1990, η δε ενδιαφερόμενη είχε ενεργήσει άμεσα για την αναγνώρισή του. Από το τυχαίο όμως και ασύνδετο προς το ρυθμιζόμενο δικαίωμα γεγονός του χρόνου ενέργειας και φόρτου εργασίας του Δικαστηρίου, καθώς και λόγω άλλων παραγόντων⁸ παρέχεται αξίωση συντάξεως μέχρι τρία έτη αναδρομικά από τη δημοσίευση της δικαστικής απόφασης, ήτοι 11 περίπου χρόνια μετά τη γένεση του δικαιώματος.

Άλλη διαζευγμένη θυγατέρα αποβιώσαντος πολιτικού συνταξιούχου που το δικαίωμά της γεννήθηκε το ίδιο έτος με την προηγούμενη περίπτωση, δηλαδή το 1990 και το Γ.Λ.Κ. έκρινε ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις που απαιτεί ο ν. 1654/1986 για να της κανονιστεί σύνταξη, το δικαίωμά της ικανοποιείται το 1990.

Ενόψει τούτων, ο χρονικός περιορισμός της τριετίας του άρθρου 60 του Σ.Κ., στην πρώτη περίπτωση, αποστερεί την συνταξιούχο της συντάξεώς της για 11 περίπου χρόνια, ενώ της δεύτερης ικανοποιείται το δικαίωμά της άμεσα, με επακόλουθο συνταξιούχοι, που πληρούν τις προϋποθέσεις που απαιτεί ο νόμος κατά τον ίδιο τρόπο, δηλαδή διατελούν υπό τους αυτούς όρους συνταξιοδότησης, να τυγχάνουν διαφορετικής μεταχείρισης κατ' αποτέλεσμα, με σοβαρές οικονομικές συνέπειες.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

⁷ Βλ. ΕΔΔΑ απόφαση της 22-10-1997 υπόθ. Παπαγεωργίου κατά Ελλάδος, όπου αντίστοιχα διαστήματα ενώπιον των Πρωτοδικείων και του Αρείου Πάγου θεωρήθηκαν ότι δεν υπερβαίνουν τον εύλογο χρόνο.

⁸ Ενδεικτικά αναφέρω: Κατά τη συζήτηση υποθέσεων ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου οι πληρεξούσιοι δικηγόροι ζητούν αναβολή για να μελετήσουν την υπόθεσή τους, οι διάδικοι ζητούν αναβολή, επειδή ο πληρεξούσιος δικηγόρος τους βρίσκεται σε κάποιο άλλο δικαστήριο άλλης δικαιοδοσίας. Ειδικότερα, επί των συνταξιοδοτικών υποθέσεων, πρέπει να έχει προσκομισθεί ο συνταξιοδοτικός φάκελος του συνταξιούχου από το Γ.Λ.Κ. και σε περίπτωση που δεν έχει προσκομισθεί το Δικαστήριο αναβάλλει την έκδοση οριστικής απόφασης μέχρι να προσκομισθεί. Επίσης είναι δυνατόν ο συνταξιούχος να μην έχει επιδώσει το δικόγραφο της εφέσεως ή της αιτήσεως αναρέσεως στο αντίδικο Ελληνικό Δημόσιο κλπ., οπότε το Δικαστήριο κηρύσσει απαράδεκτη τη συζήτηση, για να δώσει την ευκαιρία στον διάδικο να καλύψει την παράλειψή του. Ομοίως, όταν ο συνταξιούχος δεν έχει προσκομίσει τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία που στηρίζουν το αίτημά του, το Δικαστήριο, αντί να απορρίψει την έφεση ή την αγωγή ως ανυποστήρικτη, εκδίδει προδικαστική απόφαση, για να προσκομιστούν τα ελλείποντα στοιχεία.

Κατά τη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου⁹, πριν από την έκδοση των δύο προαναφερόμενων αποφάσεων του Ε.Δ.Δ.Α. έχει κριθεί ότι: «Ο βάσει του άρθρου 60 του Σ.Κ. περιορισμός του συνταξιοδοτικού δικαιώματος και της αντίστοιχης συνταξιοδοτικής αξίωσης σε χρονικό ορίζοντα διάρκειας μέχρι τρία έτη αναδρομικά με αφετηρία πάντοτε την έκδοση της σχετικής πράξης ή απόφασης, με την οποία αναγνωρίζεται ή διαπλάσσεται το σχετικό συνταξιοδοτικό δικαίωμα είναι πάντοτε σταθερή και πέραν αυτής δεν υφίσταται. Η ρύθμιση αυτή λόγω της σταθερότητας της αναδρομικής χρονικής της εκτάσεως δεν έρχεται σε αντίθεση προς τις διατάξεις του άρθρου 4 του Συντάγματος, εφόσον σε καμιά περίπτωση το Δημόσιο δεν αναγνωρίζει, ούτε παρέχει αξίωση συντάξεως πέραν της τριετίας, αδιαφόρως του πότε ήθελε εκδοθεί η οικεία περί κανονισμού συντάξεως πράξη ή απόφαση, η οποία αποτελεί και την αφετηρία της εν λόγω χρονικής εκτάσεως». Ο χρονικός δε αυτός περιορισμός του συνταξιοδοτικού δικαιώματος έχει κριθεί συμβατός με το άρθρο 1 του Π.Π.Π. της Ε.Σ.Δ.Α. που καλύπτει περιουσιακά δικαιώματα, εφόσον, λόγω του άρθρου 60 δεν υπάρχει συνταξιοδοτική αξίωση για το προ της τριετίας χρονικό διάστημα. Σημειωτέον ότι κατά τη νομολογία αυτή δεν ενδιέφερε ο λόγος της βραδύτητας της έκδοσης της σχετικής πράξης ή απόφασης, αν δηλαδή οφείλεται σε παράλειψη του ενδιαφερόμενου να ενεργήσει ή σε πράξη ή παράλειψη της Διοίκησης ή λόγω φόρτου εργασίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αφού στη διάταξη δεν γίνεται οποιαδήποτε διάκριση (Ολ.Ελ.Συν. 1216/1995, 1417/2002, 963/2003).

Σύμφωνα δε με νεότερη νομολογία¹⁰, η οποία ενέμεινε στην παραδοσιακή θέση, εκτός των ανωτέρω κρίθηκε επίσης ότι ο αναδρομικός αυτός χρονικός περιορισμός στην καταβολή των συντάξεων δεν παραβιάζει ούτε το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος που κατοχυρώνει το ατομικό δικαίωμα για παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια, καθόσον με τη ρύθμιση αυτή δεν κωλύεται ο συνταξιούχος να διεκδικήσει δικαστικώς οποιεσδήποτε συνταξιοδοτικής φύσεως αξιώσεις του και να ικανοποιηθεί σχετικώς στο μέτρο που οι αξιώσεις του αυτές

⁹Ενδεικτικά βλ. αποφ. Ολομ., 1221/1999, 256/2002, 1408/2002, 1417/2002, 963/2003, 1132/2007, 1075/2008, 288/2009.

¹⁰ Βλ. ενδεικτικά αποφ. Ολομ. 1075/2008.

αναγνωρίζονται από το υφιστάμενο δίκαιο, γιατί η δικονομική δυνατότητα άσκησης της αγωγής του άρθρου του 105 Εισ.Ν.Α.Κ. (ή ευθείας αγωγής, όπου αυτό επιτρέπεται) αποτελεί συμπλήρωμα της δικαστικής προστασίας που παρέχεται στο συνταξιούχο για να αποκατασταθεί η ζημιά που υπέστη από τη στέρηση της αυξημένης σύνταξής του κατά το πέραν της τριετίας χρονικό διάστημα. Ως εκ τούτου η δικαστική προστασία που απολαμβάνει ο συνταξιούχος είναι αποτελεσματική, κατά την έννοια των διατάξεων της ΕΣΔΑ, ενώ δεν συντρέχει περίπτωση αντίθεσης του άρθρου 60 παρ. 1 του Σ.Κ. προς το άρθρο 17 του Συντάγματος, στο άρθρο 25 παρ.3 του Συντάγματος, εφόσον δεν υφίσταται περίπτωση καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος ούτε θίγεται η αρχή της αναλογικότητας.

Κατά την άποψη της μιας μειοψηφίας, η διάταξη του άρθρου 60 παρ. 1 του Σ.Κ. είναι ασύμβατη με τη συνταγματική αρχή της νομικής ισότητας των πολιτών¹¹, γιατί είναι γενική και καλύπτει ανεξαιρέτα κάθε συνταξιοδοτική διαφορά ανεξάρτητα από το λόγο ή τον τρόπο γενέσεως του συνταξιοδοτικού δικαιώματος και αφορά τόσο τη διοικητική γενικά πράξη κανονισμού της συντάξεως όσο και την αντίστοιχη δικαστική απόφαση. Και κατά την άποψη της δεύτερης μειοψηφίας «με το να ορίζει ο νόμος μεταγενέστερο χρόνο έναρξης των οικονομικών δικαιωμάτων ενός συνταξιοδοτικού δικαιώματος πρόκειται για ανεπίτρεπτη νομοθετική παρέμβαση, που αντίκειται στα άρθρα 4 παρ. 1, 87 παρ. 1 και 88 παρ.2 του Συντάγματος και ασύμβατη με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Π.Π.Π. της Ε.Σ.Δ.Α.¹², γιατί θίγεται επαρκώς θεμελιωμένο και απαιτητό περιουσιακής φύσεως δικαίωμα, χωρίς να συντρέχει αποχρών λόγος δημόσιας ωφέλειας¹³, εφόσον το ταμειακό

---

¹¹ Βλ. ενδεικτικά απόφ. Ολομ. Ελ.Συν. 256/2002

¹² Βλ. και Ευ. Καλλίτση, Αντισυνταγματικός ο κατά το άρθρο 60 παρ. 1 του Συνταξιοδοτικού Κώδικος τριετής χρονικός περιορισμός των αναδρομικών συντάξεων των συνταξιούχων Δημοσίων Υπαλλήλων, ΔιΔικ. 2004, σελ. 833 επ.

¹³ Κατά τον Ευ. Καλλίτση, ο.π. “η κατά το άρθρο 60 παρ. 1 του Σ.Κ. στέρηση της συντάξεως πέραν της τριετίας ισοδυναμεί με στέρηση περιουσίας συνταξιούχου, επιβαλλόμενη χωρίς την συνδρομή αποχρώντος λόγου δημοσίας ωφελείας, οίον δεν συνιστά το επικαλούμενον δημοσιονομικόν συμφέρον του Δημοσίου, δοθέντος ότι τούτο πλέον ή επαρκώς προστατεύεται εν προκειμένω δια των περί παραγραφής κλπ. διατάξεων του άρθρου 61 του Σ.Κ., εν συνδιασμό προς τις διατάξεις των άρθρων 90 του ν. 2362/1995 «περί Δημοσίου Λογιστικού» και 3 παρ. 3 του ν. 3075/2002 (βλ. και Α.Π.71/2003 κλπ.)”.

συμφέρον¹⁴ μοιάζει με το συμφέρον του κάθε οφειλέτη να καταβάλει όσο το δυνατόν λιγότερα ή και καθόλου¹⁵.

Στο σημείο αυτό χρήσιμο είναι να θυμηθούμε το άρθρο 1 παρ. 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που κυρώθηκε όπως και η σύμβαση με το άρθρο πρώτο του ν.δ. 53/1974 και έχει σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος αυξημένη έναντι των κοινών νόμων ισχύ¹⁶. Ορίζει δε το άρθρο αυτό ότι: «Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθεί της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημόσιας ωφέλειας και υπό τους προβλεπόμενους υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους»¹⁷. Ήδη με τις αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου 2274/1997 της Ολομέλειας¹⁸ και 1617/1998 του II Τμήματος¹⁹ κρίθηκε²⁰ ότι το συνταξιοδοτικό δικαίωμα του δημόσιου υπαλλήλου αποτελεί περιουσιακό δικαίωμα²¹ και

¹⁴ Βλ. και ΣτΕ 1663/2009, ΕΔΚΑ (2009), σελ.402 και contra Ολ.Α.Π.31/2007 ΕΔΚΑ 2007, σελ.697.

¹⁵ Βλ. και Ολομ.Ελ.Συν. 1221/1999, όπου «Το με στενή έννοια ταμειακό συμφέρον του Δημοσίου, που υφίσταται σε κάθε περίπτωση που περιορίζονται οι οικονομικές διεκδικήσεις (αξιώσεις) που εγείρονται εις βάρος του, δεν μπορεί να αναχθεί σε λόγο δημοσίου συμφέροντος που θα επέτρεπε τη διαφοροποίηση μεταξύ συνταξιούχων που δεν απαιτήθηκε να ζητήσουν δικαστική προστασία, με αποτέλεσμα να μην ανακύνει γι' αυτούς ζήτημα υπέρβασης της κατά το άρθρο 60 παρ. 1 του Σ.Κ. επιτρεπόμενης τριετούς αναδρομής, και συνταξιούχων που αδικήθηκαν και υποχρεώθηκαν να προσφύγουν δικαστικά, με συνέπεια να αναλώσουν χρόνο πολύ περισσότερο της τριετίας προκειμένου να δικαιωθούν και να μην καταστεί δυνατή για το λόγο αυτό η πλήρης (για το πέραν της τριετίας χρονικό διάστημα) αποκατάσταση της βλάβης τους». Ομοίως και οι Ε.Δ.Δ.Α. Απόφ. 22-6-2008 Υπόθ. Μειδάνης κατά Ελλάδος, ΕΔΚΑ (2009), σελ. 386 και Απόφ. 25-6-2009 Υπόθ. Ζουμπουλίδης κατά Ελλάδος, ΕΔΚΑ (2009), σελ. 380, όπου «το απλό ταμειακό συμφέρον του Δημοσίου, η ανάγκη ταχείας εκκαθάρισης των οφειλών του Δημοσίου και η αποφυγή επιβάρυνσης του κρατικού προϋπολογισμού με απρόβλεπτες δαπάνες δεν μπορούν να δικαιολογήσουν από μόνες τους καμιά προσβολή του δικαιώματος του ατόμου για σεβασμό της περιουσίας του.

¹⁶ Από το άρθρο 1 του Π.Π.Π. της ΕΣΔΑ πηγάζει η αρχή της αναλογικότητας, κατά την οποία τα προνόμια του Δημοσίου δεν πρέπει να προσβάλλουν τη δίκαιη ισορροπία που πρέπει να υπάρχει μεταξύ της περιουσίας και των απαιτήσεων του δημοσίου συμφέροντος. Προσβάλλεται δε η αρχή αυτή, όταν γίνεται επίκληση γενικά και αόριστα του δημοσίου συμφέροντος, χωρίς να δικαιολογείται η οποιαδήποτε προνομιακή μεταχείριση του Δημοσίου (Ε.Δ.Δ.Α. Απόφ. 22-6-2008 Υπόθ. Μειδάνης κατά Ελλάδος και Απόφ. 25-6-2009 Υπόθ. Ζουμπουλίδης κατά Ελλάδος,).

¹⁷ Βλ. σχετικά Ι. Πετρόγλου, Η έννοια της ιδιοκτησίας κατά το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ΕΔΚΑ 1995, σελ. 513 επ. και Αθηνά Πετρόγλου, Το ανίσχυρο των προνομίων υπέρ του Δημοσίου και των Ν.Π.Δ.Δ., ΕΔΚΑ 2009, σελ 369 επ.

¹⁸ ΕΔΚΑ 1998, σελ.323.

¹⁹ ΕΔΚΑ 1998, σελ. 806.

²⁰ Κατά την άποψη της Ά. Λιγωμένου (Η νομική φύση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος των δημοσίων υπαλλήλων ΕΔΚΑ 1999, σελ. 909 επ.): με τις αποφάσεις αυτές επήλθε σημαντική στροφή στη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου που συνιστά την απαρχή μιας νέας νομολογιακής πορείας για την Ελλάδα.

²¹ Κατά την παλαιότερη πάγια νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Ολομ.Ελ.Συν. 89/1971,1213/1991, 1306/1993, 1440/1994 κ. ά.) το δικαίωμα συντάξεως δημοσίου υπαλλήλου είναι

προστατεύεται από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ²². Όμοια κρίση περιέχουν και οι επακολουθήσασες αποφάσεις 40/1998 της Ολομέλειας του Α.Π.²³ και 542/1999 της Ολομέλειας του ΣτΕ.²⁴ Περαιτέρω με πρακτικό της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου (10^{ης} Γ.Σ./24-2-1999 – Θέμα Δ') έγινε δεκτό ότι «Ως δικαιώματα αστικής φύσης κατά το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ θεωρούνται και οι χρηματικές απαιτήσεις κατά του Δημοσίου και ΝΠΔΔ, ενώ ως περιουσία κατά το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ νοούνται και τα ενοχικά δικαιώματα και οι απαιτήσεις –μεταξύ των οποίων και οι απαιτήσεις για παροχές κοινωνικής ασφάλισης- εφόσον υπάρχει νόμιμη προδικασία ότι θα ικανοποιηθούν δικαστικά. Η απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που καθορίζει το ύψος της οφειλόμενης συνταξιοδοτικής (χρηματικής) παροχής και, συγχρόνως, επιδικάζει την παροχή αυτή, είναι εκτελεστός τίτλος, κατά το άρθρο 904 παρ. 2 περ. α' του Κ.Πολ.Δ. και οι ενδιαφερόμενοι δύνανται να λάβουν απόγραφο, για τη με βάση αυτό ενέργεια αναγκαστικής εκτέλεσης εις βάρος της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου.»

Σύμφωνα δε με τις δύο πρόσφατες αποφάσεις του ΕΔΔΑ Κοκκίνης κατά Ελλάδος και Ρεβελιώτης κατά Ελλάδος: “Από τη στιγμή που ένα συμβαλλόμενο Κράτος θεσπίζει μια νομοθεσία, η οποία με τη συνδρομή ορισμένων προϋποθέσεων, προβλέπει την αυτόματη καταβολή μιας κοινωνικής παροχής-ανεξαρτήτως του αν η χορήγηση αυτής εξαρτάται ή όχι από την προηγούμενη καταβολή εισφορών- η νομοθεσία αυτή θα πρέπει να θεωρείται ότι γεννά ένα περιουσιακό συμφέρον το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, για τα άτομα που πλήρουν τις προϋποθέσεις που θέτει”.

Κατά την πάγια λοιπόν νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου η νομοθετικά προβλεπόμενη μέχρι τρία έτη αναδρομή των οικονομικών αποτελεσμάτων της το πρώτον κανονιζόμενης ή κατ' αύξηση ανακαθοριζόμενης ή αναπροσαρμοζόμενης σύνταξης δεν

ενοχικό και όχι εμπράγματο. (Βλ. περισσότερα in Άννα Λιγωμένου, Η νομική φύση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος των δημόσιων υπαλλήλων ΕΔΚΑ 1999, σελ. 915)

²² Πρβλ. Ε.Δ.Δ.Α. Απόφαση της 16-9-1996 στην υπόθεση Gaygusuz κατά Αυστρίας (ΕΔΚΑ 1997, σελ. 12), όπου κρίθηκε ότι οι παροχές κοινωνικής ασφάλισης αποτελούν ιδιοκτησία και προστατεύονται από το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ.

²³ ΕΔΚΑ 1999, σελ. 138 και ΝοΒ 47 (1999), σελ. 705 όπου και σχόλια του καθηγητή Γ. Κασσιμάτη

²⁴ ΕΔΚΑ 1999, σελ. 337, με σχόλια του καθηγητή Επ. Σπηλιωτόπουλου.

είναι ασύμβατη προς τις διατάξεις των άρθρων 4παρ.1, 20 παρ. 1 και 26 του Συντάγματος και της απορρέουσας από αυτό αρχής του κράτους δικαίου ούτε προς τις υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και του άρθρου 6 της Σύμβασης αυτής. Πλην όμως για το σημείο έναρξης της τριετούς αυτής αναδρομής των οικονομικών αποτελεσμάτων, από μία ενδελεχή επισκόπηση της νομολογίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου παρατηρείται ότι ως πράξη ή απόφαση (η έκδοση της οποίας αποτελεί την αφετηρία για τον υπολογισμό της τριετίας) εκλαμβάνεται άλλοτε η σχετική δικαστική απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που ακυρώνει την προσβαλλόμενη συνταξιοδοτική πράξη της Διοίκησης, ήτοι την πράξη της αρμόδιας Διεύθυνσης του ΓΛΚ, ή την απόφαση της ΕΕΠΚΣ του ΓΛΚ που εκδίδεται επί ενστάσεως της προηγούμενης²⁵ και άλλοτε η ίδια η συνταξιοδοτική πράξη του ΓΛΚ, ασχέτως αν επακολούθησε ή όχι δικαστική απόφαση που την ακύρωσε²⁶.

Είναι δε πολύ ενδιαφέρουσα η σκέψη της δεύτερης αυτής εκδοχής, κατά την οποίαν τα οικονομικά αποτελέσματα των συνταξιοδοτικών αξιώσεων ανατρέχουν μέχρι τριετίας από την πρώτη του μήνα έκδοσης της προσβαλλόμενης και ακυρωθείσας συνταξιοδοτικής πράξης ή απόφασης (με την οποία η συνταξιοδοτική διοίκηση παρά το νόμο δεν αναγνώρισε την επίδικη συνταξιοδοτική αξίωση) και όχι από την έκδοση (δημοσίευση) της σχετικής δικαστικής απόφασης, καθόσον στη δεύτερη περίπτωση, δηλαδή με αφετηρία την έκδοση της σχετικής δικαστικής απόφασης, το συνταξιοδοτικό δικαίωμα θα εξαρτάτο από το συμπτωματικό και εκτός των δυνατοτήτων δράσης του δικαστηρίου, η ενόπιον του οποίου μάλιστα διαδικασία προόδου της δίκης ενεργείται αυτεπαγγέλτως. Εκείνος δε που, επιδιώκοντας δικαστικώς την άρση της αδικίας την προερχόμενη εις βάρος του από τη συνταξιοδοτική διοίκηση, θα δικαιωνόταν τελικά ύστερα από τη διαδρομή μακρού χρόνου δικαστικών αγώνων, δεν θα είχε πλήρη προστασία, αλλά περιορισμένη, αντίθετα προς την πρόθεση του νομοθέτη του ν. 1489/1984, που στόχευσε να παράσχει στη

²⁵ Βλ. ενδεικτικά Ολ.Ελ.Συν. 1075/2008 και 288/2009

²⁶ Βλ. ενδεικτικά Ολ.Ελ.Συν. 1221/1999, 256/2002, 636/2005, 6/2006, 819/2006 και II Τμήμα Ελ. Συν. 526/2006, 470/2007 και 831/2007.

συνταξιοδοτική διοίκηση τη δυνατότητα, ενόψει του τότε υφιστάμενου φόρτου εργασίας, να ικανοποιήσει κάθε αναδρομική αξίωση των συνταξιούχων του δημοσίου από τον κανονισμό ή την αναπροσαρμογή των συντάξεων του στο στάδιο και μόνο ενέργειας των οργάνων αυτής, ώστε να αποφευχθεί η από μέρους τους επίπονη, δαπανηρή και μακροχρόνια διεκδίκηση των αναδρομικών συνταξιοδοτικών τους αξιώσεων και όχι να περιορίσει τα οικονομικά αποτελέσματα του συνταξιοδοτικού δικαιώματος εκείνων που θα προσέφευγαν τελικώς στα δικαστήρια και θα δικαιωνόταν από αυτά²⁷.

Σε νεότερες αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου²⁸ η δεύτερη αυτή εκδοχή υποστηρίζεται επιπλέον και ως ακολούθως: «Η απόφαση που δέχεται την έφεση καταργεί (εξαφανίζει) την ακυρωθείσα ή τροποποιηθείσα πράξη, ισχύει από τη δημοσίευσή της, ανατρέχει στο χρόνο της έκδοσής της (η πράξη θεωρείται ως μηδέποτε εκδοθείσα) και επαναφέρει αυτοδικαίως την πραγματική και νομική κατάσταση η οποία υφίστατο κατά την έκδοση της πράξης. Οι ως άνω συνέπειες της απόφασης του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που είναι ίδιες με αυτές των λοιπών διοικητικών δικαστηρίων που αποφαινόμενοι επί διοικητικών διαφορών ουσίας, δεν επιδέχονται, ως εκ της φύσεώς τους, περιορισμούς ως προς την αναδρομική πληρωμή των συντάξεων, καθότι οι διατάξεις του άρθρου 60 παρ. 1 του Σ.Κ., ως εκ της διατυπώσεώς τους, δεν αφορούν το Ελεγκτικό Συνέδριο κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας του αλλά ρυθμίζουν την αρμοδιότητα της συνταξιοδοτικής διοίκησης κατά την έκδοση των πράξεων ή αποφάσεών της».

ΑΠΟΖΗΜΙΩΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

i) Προ της εκδόσεως της 4/2001 Α.Ε.Δ.: Αρμοδιότητα των πολιτικών δικαστηρίων

Επανερχόμενοι στο αρχικό μας παράδειγμα, διερωτάται κανείς η διαζευγμένη θυγατέρα, η οποία τελικώς δικαιώθηκε συντάξεως εκ μεταβιβάσεως λόγω δικαστικής αποφάσεως, μπορεί να

²⁷ Βλ. περισσότερα απόφ. Ολομ.Ελ.Συν.1221/1999.

²⁸ Βλ. ενδεικτικά απόφ. Ολομ.Ελ.Συν. 1075/2008.

προστατευθεί και να διεκδικήσει τις συντάξεις των 10 ετών που απώλεσε; Με ποιο ένδικο βοήθημα και ενώπιον ποίου Δικαστηρίου; Πρόκειται εν προκειμένω για την αποζημιωτική αγωγή του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ., κατά το οποίο “για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος...”²⁹ Όσον αφορά το αρμόδιο Δικαστήριο, θα πρέπει να προβούμε στις εξής διακρίσεις: Όσον αφορά το αρμόδιο Δικαστήριο, προτού να αποφανθεί σχετικά το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο (4/2001 απόφαση), επικρατούσε, υπό την ισχύ του Συντάγματος του 1975, η ακόλουθη πρακτική (ενόψει και της σχετικής νομολογίας του Α.Π.³⁰) η αγωγή αυτή να υπάγεται στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων για διαφορές που γεννήθηκαν προ της 11-6-1985³¹ ως διοικητική διαφορά ουσίας (αφού πρόκειται για διαφορά που προκαλείται εξ αφορμής της συνταξιοδότησης και ως συνταξιοδοτική διαφορά νοείται μόνο εκείνη που έχει αντικείμενο τη διάγνωση της ύπαρξης ή μη υποχρέωσης του δημοσίου να καταβάλει σύνταξη). Για διαφορές όμως που γεννήθηκαν μετά τις 11-6-1985 αρμόδια είναι τα διοικητικά δικαστήρια, όπως έκρινε η 481/1992 ΑΠ. Η αποζημιωτική αυτή αξίωση κατά τα πολιτικά δικαστήρια υπόκειται σε 5/ετή παραγραφή που αρχίζει από την έκδοση της απόφασης του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αφού τότε είναι πλέον δικαστικά επιδιώξιμη.

Αξίζει βέβαια να αναφερθεί ότι πριν το Σύνταγμα του 1975 ο ΑΠ είχε δεχθεί ότι η αγωγή αυτή υπάγεται στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου³². Ως προς το θέμα της δικαιοδοσίας αυτής το Ελεγκτικό Συνέδριο, πριν από την έκδοση της 4/2001 απόφασης του Α.Ε.Δ., δεχόταν ότι η διαφορά από αποζημιωτική αγωγή συνταξιούχου κατά το άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ. λόγω παράνομων πράξεων των οργάνων της Διοίκησης δεν υπάγεται στη δικαιοδοσία

²⁹ Για την ιστορική αναδρομή της καθιέρωσης της αποζημιωτικής αγωγής βλ. Ευάγγελο Καραθανασόπουλο, Η αγωγή στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ΕΔΔΔΔ 2008, σελ.27 επ.

³⁰ Βλ. ενδεικτικά αποφ. Ολομ. Α.Π. 469/1984 και 447/1984.

³¹ Βλ. ν. 1406/1983.

³² Βλ. ενδεικτικά Α.Π. 508/1977, ΝοΒ 1978, σελ.175.

του³³ αλλά στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων³⁴, γιατί η ευθύνη του Δημοσίου να αποκαθιστά τις ζημιογόνες συνέπειες που προκαλούν οι παράνομες πράξεις των οργάνων του και οι εντεύθεν απορρέουσες απαιτήσεις των πολιτών, στηρίζεται σε διαφορετική νομική βάση, που έχει ως περιεχόμενο όχι την αναγνώριση δημόσιου δικαιώματος, αλλά την αποκατάσταση των περιουσιακών ζημιών του ζημιωθέντος από την παράνομη δραστηριότητα των οργάνων της διοίκησης. Κατά την άποψη της μειοψηφίας όμως η κατά το άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ. ευθύνη του Δημοσίου και οι απαιτήσεις των πολιτών που απορρέουν από αυτήν και έχουν ως περιεχόμενο όχι την αναγνώριση συνταξιοδοτικού δικαιώματος, αλλά την αποκατάσταση των κάθε φύσεως θετικών και αποθετικών περιουσιακών ζημιών του ζημιωθέντος από την παράνομη δραστηριότητα των οργάνων της Διοίκησης, στηρίζονται σε εντελώς διαφορετική νομική βάση και είναι αυτοτελείς και ανεξάρτητες σε σχέση με το δικαίωμα σε σύνταξη. Ως εκ τούτου, εφόσον με τη συνταξιοδοτική πράξη ή απόφαση δεν προσδίδεται αναδρομικότητα (πέραν της τριετίας από την έκδοσή της) στα οικονομικά αποτελέσματα της σύνταξης διατηρείται υπέρ του δικαιούχου αξίωση προς αποκατάσταση της τυχόν περιουσιακής ζημίας που εξαιτίας της παράνομης συμπεριφοράς των οργάνων της Διοίκησης αυτός υπέστη από την στέρηση της σύνταξής του κατά το προγενέστερο του χρόνου έναρξης καταβολής αυτής χρονικό διάστημα, το ποσό δε της σύνταξης αυτής απλώς αποτελεί μέτρο υπολογισμού της ζημίας του.

Εν προκειμένω αξιολογητέα είναι και η απόφαση 303/1998 ΣτΕ Ολομελείας³⁵, η οποία έκρινε ότι στην έννοια της αναγνώρισης συνταξιοδοτικού δικαιώματος περιλαμβάνεται όχι μόνο η ύπαρξη του δικαιώματος αυτού, αλλά και ο χρόνος έναρξης των οικονομικών αποτελεσμάτων του. Συνεπώς το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει αποκλειστική δικαιοδοσία να κρίνει για την έννοια και την συνταγματικότητα των σχετικών διατάξεων, ενώ τα άλλα

---

³³ Βλ. Αθ. Γσαμπάση, Το ζήτημα της συρροής αξιώσεων και ενδίκων βοηθημάτων στο δημόσιο δίκαιο, ΕΔΔΔ 2003, σελ. 235 και Χρ. Γεραρή, Η διάκριση συνταξιοδοτικής και κοινωνικοασφαλιστικής διαφοράς Ε.Δ.Κ.Α. ΔΒ', σελ. 130.

³⁴ Ελ.Συν. 1790/1996, 489/2000, 605/2000, 1430/2001, 1615/2001, 273/2002 (Π Τμήμ.), 96/2002 Ολομ.(ΕΔΚΑ 2002, σελ.504 επ.)

³⁵ ΤοΣ 1998, σελ. 535.

δικαστήρια αποκλείονται από τη ευθεία ή παρεμπίπτουσα κρίση των ενλόγω θεμάτων. Κατόπιν τούτων, η αγωγή αποζημίωσης κατά του Δημοσίου, βάσει του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ., με αίτημα την καταβολή αποζημίωσης για χρονικό διάστημα προγενέστερο του χρόνου έναρξης της καταβολής της σύνταξης που καθορίζεται από το Ελεγκτικό Συνέδριο οδηγεί έμμεσα σε μετάθεση του χρόνου έναρξης των οικονομικών αποτελεσμάτων του συνταξιοδοτικού δικαιώματος και αποτελεί ζήτημα που ανήκει από το Σύνταγμα στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου³⁶.

ii) Μετά την 4/2001 Α.Ε.Δ.: Αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Στην συνέχεια επακολούθησε η 4/2001 απόφαση του κατά το άρθρο 100 του Συντάγματος Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (Α.Ε.Δ.), με την οποία ήρθη η αποφαστική σύγκρουση δικαιοδοσίας που είχε ανακύψει μεταξύ του Μονομελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών και του ΙΙ Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με τις 4319/1999 και 489/2000 αντίστοιχα τελεσίδικες αποφάσεις τους, να δικάσουν αγωγή με αίτημα την καταβολή αποζημίωσης από το Δημόσιο από παράνομη συμπεριφορά των αρμοδίων για την έκδοση συνταξιοδοτικών πράξεων ή αποφάσεων οργάνων της Διοίκησης, κατ' εφαρμογή του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ.. Ειδικότερα το Α.Ε.Δ. με την ανωτέρω απόφασή του έκρινε ότι στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου ανήκουν αποκλειστικά οι διαφορές ως προς την αναγνώριση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, οι οποίες περιλαμβάνουν όχι μόνο εκείνες που είναι σχετικές με την ύπαρξη του δικαιώματος, αλλά και όσες αναφέρονται στο χρόνο ενάρξεως των οικονομικών αποτελεσμάτων του, απόκειται δε στο Ελεγκτικό Συνέδριο να κρίνει ως προς την έννοια και τη συνταγματικότητα των σχετικών διατάξεων, ενώ αποκλείεται η κρίση άλλων δικαστηρίων ως προς τα θέματα αυτά, ευθέως ή παρεμπιπτόντως. Με βάση την ερμηνεία αυτή το Α.Ε.Δ. κατέληξε στην κρίση ότι λόγω της ειδικής και αποκλειστικής, κατά το Σύνταγμα, δικαιοδοσίας του Ελεγκτικού

³⁶ Βλ. σχετικά και Γ.-Στ. Κούρτη, Η Δίκη ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου-Δικαιοδοσία και άλλα δικονομικά θέματα, ΝοΒ1997, σελ. 564 contra Χ. Γεραρής, Η διάκριση συνταξιοδοτικής και κοινωνικοασφαλιστικής διαφοράς, ΕΔΚΑ ΑΒ', σελ. 129.

Συνεδρίου επί συνταξιοδοτικών θεμάτων, αγωγή που ασκείται κατά του Δημοσίου, με βάση το άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ., με αντικείμενο την καταβολή αποζημιώσεως για χρονικό διάστημα προγενέστερο του χρόνου που καθορίστηκε, με πράξη ή απόφαση του αρμόδιου, προς απονομή συντάξεως οργάνου, ως χρόνος ενάρξεως της καταβολής της σύνταξης, υπάγεται στην αποκλειστική δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου και όχι των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, εφόσον οδηγεί εμμέσως σε μεταβολή του χρόνου ενάρξεως των οικονομικών αποτελεσμάτων του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, δηλαδή σε θέμα που ανήκει στην αποκλειστική δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

iii) Το Ελεγκτικό Συνέδριο και η αποζημιωτική αγωγή

Μετά την απόφαση 4/2001 του ΑΕΔ, η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου (96/2002) μολονότι δέχτηκε πλέον ότι ανήκει στη δικαιοδοσία του η αποζημιωτική αγωγή του 105 Εισ.Ν.Α.Κ., μεταβάλλοντας έτσι την παλαιότερη νομολογία του, εντούτοις έκρινε ότι δεν υπάρχουν περιθώρια εφαρμογής του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ., λόγω της κατ' απόλυτο τρόπο διατύπωσης του άρθρου 60 του Σ.Κ., γιατί η τυχόν εφαρμογή του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ. εκτός του ότι ήταν αντίθετη προς το άρθρο 60 του Σ.Κ., θα οδηγούσε και περαιτέρω σε περιγραφή αυτού, αφού η εφαρμογή του θα είχε ως επακόλουθο καταβολές προς αποκατάσταση ζημίας για μη καταβληθείσες συντάξεις και πέραν της τριετίας³⁷. Υιοθετώντας το Ελεγκτικό Συνέδριο αυτή τη νομολογιακή θέση, παρατηρήθηκε το φαινόμενο ότι, ενώ μέχρι το 2001 ο συνταξιούχος ήταν δυνατόν να αποζημιωθεί για το πριν την τριετία χρονικό διάστημα εγείροντας αγωγή στα διοικητικά δικαστήρια, μετά την απόφαση 4/2001 του ΑΕΔ, ο συνταξιούχος εγείροντας αγωγή στο Ελεγκτικό Συνέδριο για αντίστοιχο δικαίωμα δεν αποζημιωνόταν. Η μειοψηφία του Δικαστηρίου υποστήριζε ότι οι αγωγές αυτές πρέπει να κριθούν νόμιμες, καθόσον η κατά το άρθρο 105 του Εισ.Ν.Α.Κ. ευθύνη του Δημοσίου και οι απαιτήσεις των πολιτών που απορρέουν από αυτήν και έχουν ως περιεχόμενο όχι την αναγνώριση συνταξιοδοτικού δικαιώματος, αλλά την αποκατάσταση των κάθε φύσεως θετικών

³⁷ Βλ. και απόφ. Ελ.Συν. II Τμήματος 90/2004 και 138/2004

και αποθετικών περιουσιακών ζημιών του ζημιωθέντος από την παράνομη δραστηριότητα των οργάνων της Διοίκησης, στηρίζονται σε εντελώς διαφορετική βάση και είναι αυτοτελείς και ανεξάρτητες σε σχέση με το δικαίωμα σε σύνταξη³⁸.

Στη συνέχεια ακολούθησε μεταστροφή της νομολογίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου με τις 1505, 1506, 1507 και 1509/2005, 1346/2006 και 2832/2006 αποφάσεις της ΟΛΕΛΣυν. Με τη νέα νομολογιακή θέση έγινε δεκτό ότι στην περίπτωση που το Δημόσιο αρνηθεί παράνομα να κανονίσει ή να αναπροσαρμόσει τη σύνταξη και η άρνηση αυτή ακυρωθεί στη συνέχεια με απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, παρόλα αυτά όμως τα συνταξιοδοτικά όργανα του Δημοσίου αρνηθούν να καταβάλουν στο συνταξιούχο την αυξημένη σύνταξη που δικαιούται, λόγω του χρονικού περιορισμού στην αναδρομική έκταση των οικονομικών αποτελεσμάτων των πράξεων ή αποφάσεων κανονισμού, ανακαθορισμού ή αναπροσαρμογής σύνταξης που προβλέπεται στο άρθρο 60 παρ. 1 του Σ.Κ., ο συνταξιούχος δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση για να αποκατασταθεί η ζημία που υπέστη από τη στέρηση της αυξημένης σύνταξής του για το πέραν της τριετίας χρονικό διάστημα. Επίσης έγινε δεκτό ότι με την έγερση της αξίωσης αυτής, η οποία ερείδεται στο άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ., δεν επιδιώκεται η καταβολή συντάξεων, αλλά επιδιώκεται η αποκατάσταση ζημίας που προκλήθηκε στο δικαιούχο από την παράνομη στέρηση συνταξιοδοτικών παροχών κατά το προγενέστερο της τριετίας χρονικό διάστημα, η αφετηρία του οποίου ορίζεται πάντοτε με βάση την εφαρμογή του άρθρου 60 παρ. 1 του Σ.Κ., ενώ για τον προσδιορισμό του ύψους της οφειλόμενης αποζημίωσης λαμβάνεται απλώς υπόψη η σύνταξη. Ως εκ τούτου, η αγωγή για καταβολή αποζημίωσης σε συνταξιούχο του Δημοσίου, λόγω παράνομου κανονισμού της σύνταξής του, που διαπιστώθηκε με απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως συνταξιοδοτικού περιεχομένου και δεν κωλύεται από το άρθρο 60 παρ. 1 του Σ.Κ., το οποίο περιορίζει μόνο το χρόνο της αναδρομικής καταβολής συντάξεων χωρίς να αποκλείει τη διεκδίκηση από μέρους του συνταξιούχου της ζημίας, επί της οποίας

---

³⁸ Βλ. και Ευ. Καλλίτση, Η κατά το άρθρον 105 του Εισ.Ν.Α.Κ. ευθύνη του Δημοσίου για τις παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των συνταξιοδοτικών οργάνων του, ΔιΔικ. 2004, σελ.561 επ.

θεμελιώνεται η ειδική αδικοπραξία του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ. Επομένως, ο αποκλεισμός, λόγω της ρύθμισης της διάταξης του άρθρου 60 παρ. 1 του Σ.Κ., του ένδικου βοηθήματος της αποζημιωτικής αγωγής θα οδηγούσε σε παραβίαση του άρθρου 20 του Συντάγματος, αφού ο ενδιαφερόμενος θα στερείτο δικαστικής προστασίας κατά το χρονικό διάστημα από τη γέννηση της συνταξιοδοτικής αξίωσης μέχρι το χρόνο της αναδρομικής έκτασης αυτής, δηλαδή κατά το πέραν της τριετίας από την έκδοση της περατώνουσας τη συνταξιοδοτική του υπόθεση πράξης ή απόφασης χρονικό διάστημα, στο οποίο δεν μπορούν να αναδράμουν τα οικονομικά αποτελέσματα του συνταξιοδοτικού δικαιώματος³⁹.

Η μειοψηφία διατύπωσε την ακόλουθη άποψη: «ενόψει του άρθρου 60 παρ. 1 του Σ.Κ., πέραν της τριετούς αναδρομής από την έκδοση της σχετικής πράξης ή απόφασης δεν υπάρχει συνταξιοδοτική αξίωση και συνεπώς ούτε αναγνώριση οικονομικών αποτελεσμάτων είναι δυνατή ή απορρέουσα εξ αυτής από οποιαδήποτε, συνεπώς και εκ της εκ του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ. τοιαύτης αιτίας, κι αν αυτά ζητούνται...Δεδομένης μάλιστα της απόλυτης διατύπωσης της διάταξης του άρθρου 60 παρ. 1 του Σ.Κ., δεν υπάρχουν περιθώρια για εφαρμογή του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ., καθόσον το άρθρο 60 του Σ.Κ. καλύπτει κατά τρόπο αντικειμενικό, ανεξάρτητα από τυχόν παρανομία των οργάνων του Δημοσίου ή την (τυχόν) υπαιτιότητα του ενδιαφερομένου, κάθε καθυστέρηση καταβολής της σύνταξης μέχρι τρία έτη αναδρομικά από την έκδοση της κανονιστικής πράξης ή απόφασης, είτε πρόκειται για δικαίωμα σύνταξης που αναγνωρίζεται για πρώτη φορά, είτε για αύξηση αυτής αφού ουδεμία διάκριση γίνεται, αποκλεισμένης κάθε άλλης περαιτέρω υποχρέωσης για καταβολή άλλης αποζημίωσης εκ μέρους του Δημοσίου...»⁴⁰.

---

³⁹ Κατά την άποψη του Ν. Μηλιώνη, Η περιορισμένη αναδρομικότητα καταβολής της σύνταξης: Ζητήματα εφαρμογής του άρθρου 60 παρ.1 του Σ.Κ., ΕΔΚΑ ΜΖ (2005), σελ.813, «...Η νομολογιακή διαδρομή της κατοχύρωσης της αγωγής αποζημίωσης του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ. επί των συνταξιοδοτικών αξιώσεων κατέληξε πλέον σε αίσιον τέλος. Οι ενδοιασμοί και οι επιφυλάξεις της νομολογίας άρθηκαν.....Το πρώτο βήμα έγινε και είναι αναμφίβολα μεγάλο. Το πώς όμως θα υλοποιηθεί το νομολογιακό αυτό επίτευγμα και με ποιες διατάξεις, είναι το επόμενο ζήτημα...».

⁴⁰ Βλ επίσης άλλη μειοψηφία ενός μέλους του Δικαστηρίου στην απόφαση Ολομ.Ελ.Συν. 1507/2005

iv) Διάγνωση του παράνομου χαρακτήρα των πράξεων ή αποφάσεων της συνταξιοδοτικής διοίκησης και το άρθρο 66 του Σ.Κ.

Με την 755/2006 απόφαση του ΙΙ Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το οποίο επιλήφθηκε της υπόθεσης κατόπιν αναπομπής της με την 1506/2005 απόφαση της Ολομέλειας (ως άνω), έγινε δεκτό ότι η διάγνωση της παρανομίας της ζημιογόνου πράξης ή παράλειψης των οργάνων της συνταξιοδοτικής διοίκησης δεν ανατρέχει πέρα της προβλεπόμενης από το άρθρο 60 του Σ. Κ. τριετίας και συνεπώς δεν υφίσταται δεδικασμένο ως προς την παρανομία των εν λόγω οργάνων για το προ της τριετίας αυτής χρονικό διάστημα, στο οποίο αναφέρονται οι ένδικες αξιώσεις και συνεπώς δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της κατά το άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ. αποζημιωτικής ευθύνης του κράτους. Κατά την ίδια απόφαση, εάν, κατόπιν ασκήσεως εφέσεως, δεν έχει διαγνωσθεί με απόφαση του Δικαστηρίου η παρανομία της ζημιογόνου πράξης ή παράλειψης των συνταξιοδοτικών διοικητικών οργάνων για το χρονικό διάστημα, για το οποίο υποστηρίζεται ότι υφίσταται η ζημία, δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της αποζημιωτικής αγωγής. Επίσης η ίδια απόφαση επισημαίνει ότι δεν επιτρέπεται κατά νόμον το Ελεγκτικό Συνέδριο να κρίνει παρεμπιπτόντως το τυχόν παράνομο της οικείας συνταξιοδοτικής πράξης, στην παρανομία της οποίας θεμελιώνεται η αξίωση προς αποζημίωση, όταν δικάζει αποζημιωτική αγωγή⁴¹.

Σημειωτέον ότι όπως κρίθηκε και με την 2405/2005 απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου για το παραδεκτό της αποζημιωτικής αγωγής του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ., έπρεπε να είχε διαγνωσθεί ο παράνομος ή μη χαρακτήρας συνταξιοδοτικής πράξης ή παράλειψης του Γ.Λ.Κ., μέσω της διαδικασίας της έφεσης, ενώ κανένα διοικητικό όργανο ή δικαστήριο δεν δικαιούται να προβαίνει σε παρεμπιπτόντα έλεγχο του κύρους των συνταξιοδοτικών πράξεων ή αποφάσεων. Η απαγόρευση αυτή, κατά την ίδια απόφαση, είναι γενική και καταλαμβάνει και το Ελεγκτικό Συνέδριο, όταν δικάζει ασκηθείσα ενώπιόν του αγωγή

---

⁴¹ Βλ. περισσότερα Γ. Παπαγιαννόπουλος, Σκέψεις με αφορμή την 755/2006 απόφαση του ΙΙ Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ΔιΔικ. ΙΗ', σελ. 875 επ.

αποζημιώσεως κατά το άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ. Εξαίρεση στον κανόνα αυτόν δεν αποτελεί ούτε η διαδικασία της εφέσεως κατά συνταξιοδοτικής αποφάσεως ενώπιον του οικείου Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αφού στην περίπτωση αυτή ο δικαστικός έλεγχος του κύρους της προσβαλλόμενης είναι ευθύς και όχι παρεμπίπτων. Η ερμηνευτική αυτή εκδοχή δεν αναιρείται από τη διάταξη του άρθρου 78 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, προεχόντως διότι οι διατάξεις του Κώδικα αυτού δεν εφαρμόζονται στην ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου διαδικασία. Παρατηρείται ότι η σκέψη αυτή δεν είναι πια βάσιμη, μετά τη διάταξη του άρθρου 12 παρ. 2 του Ν. 3472/2006.

Και έτσι κατά την συνταξιοδοτική νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, μετά την διεύρυνση της έννοιας της συνταξιοδοτικής διαφοράς, παρατηρείται στο ίδιο δικόγραφο να σωρεύονται επιτρεπώς, κατά το άρθρο 218 ΚΠολΔ, έφεση κατά πράξεως συνταξιοδοτικού οργάνου του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και αγωγή αποζημιώσεως του αυτού εκκαλούντος –ενάγοντος κατά του αυτού εφεσιβλήτου-εναγομένου, και η μεν έφεση να γίνεται δεκτή, η δε αγωγή αποζημιώσεως να κρίνεται ως αβάσιμη⁴².

ν) Αποζημιωτικές αγωγές μετά το ν. 3472/2006 (4-7-2006)

Σε κάθε περίπτωση, λοιπόν, για το παραδεκτό των αποζημιωτικών αγωγών που είχαν ασκηθεί μέχρι τις 4/7/2006 - ημερομηνία κατά την οποία αντικαταστάθηκε με το άρθρο 12 του ν. 3472/2006 το άρθρο 123 του π.δ.1225/1981, το οποίο εφεξής προβλέπει την ανάλογη εφαρμογή συμπληρωματικά προς την υφιστάμενη δικονομία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (π.δ. 1225/1981) των διατάξεων του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ν.2717/1999), και όχι εκείνων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, στις οποίες γινόταν μέχρι την ημερομηνία αυτή (4/7/2006) παραπομπή με την ως άνω διάταξη- το παράνομο της πράξης ή παράλειψης του συνταξιοδοτικού οργάνου απαιτείται να έχει προηγουμένως διαγνωσθεί κατά την οριζόμενη στο άρθρο 66 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα διαδικασία, στο πλαίσιο δηλαδή ένστασης ενώπιον της Επιτροπής Ελέγχου Πράξεων Κανονισμού Συντάξεων ή έφεσης

---

⁴² Βλ. ενδεικτικά 1615/2001 ΙΙ Τμήματος

ενώπιον του αρμοδίου Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου ή ενδεχομένως αναίρεσης ενώπιον της Ολομέλειας του Δικαστηρίου αυτού, αφού μόνο με τη διαδικασία αυτή μπορεί να εξεταστεί η νομιμότητα των πράξεων ή παραλείψεων της συνταξιοδοτικής διοίκησης, αποκλεισμένης της εξέτασής τους, έστω και παρεμπιπτόντως, με οποιαδήποτε άλλη διαδικασία⁴³ . Μετά τις 4/7/2006, ενόψει του νέου νομικού καθεστώτος η αποζημιωτική αγωγή αποτελεί αυτοτελές ένδικο βοήθημα σε σχέση με την έφεση ενώπιον του ίδιου Δικαστηρίου⁴⁴ .

Η ΝΕΟΤΕΡΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 60 Παρ. 1 ΤΟΥ Σ.Κ.

Και ενώ παγίως η νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου δέχεται ότι τα οικονομικά αποτελέσματα συνταξιοδοτικού δικαιώματος, κατ' εφαρμογή του άρθρου 60 παρ. 1 του Σ.Κ., κατόπιν αποδοχής εφέσεως, αναδράμουν τρία χρόνια από τη δημοσίευση της σχετικής δικαστικής απόφασης⁴⁵, μία σειρά δικαστικών αποφάσεων του αρμοδίου (II) Τμήματος, όπως 1249/2001, 75/2005, 2238/2005, 26/2007, 27/2007, 92/2007, 193/2007 κ.ά. ερμηνεύοντας εκ νέου το άρθρο 60 του Σ.Κ. κρίνουν ότι η τριετής αναδρομή αρχίζει από την πρώτη του μήνα έκδοσης της διοικητικής πράξης ή διοικητικής απόφασης περί κανονισμού της σύνταξης. Ομοίως εκρίθη και με αποφάσεις της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, όπως 1674/2004, 1691/2004 και 1102/2007.

Με νεότερες όμως αποφάσεις της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου και συγκεκριμένα τις 1075/2008, 1593/2008 και 288/2009, η νομολογία επιμένει στην παραδοσιακή της θέση, δηλαδή στον περιορισμό του συνταξιοδοτικού δικαιώματος μέχρι τρία χρόνια αναδρομικά με αφετηρία τη δημοσίευση της δικαστικής απόφασης. Κατά την μειοψηφία όμως αφετηρία πρέπει να είναι η ακυρούμενη ή μεταρρυθμιζόμενη πράξη του Γ.Λ.Κ. ή απόφαση της ΕΕΠΚΣ, με την οποία η διοίκηση παρανόμως δεν αναγνώρισε την οικεία συνταξιοδοτική αξίωση.

⁴³ Βλ. αποφάσεις Ελ.Συν.660/2008 και 3127/2009(Ολομ.), 2666/2006, 584/2007,1265/2009, 1274/2009, 1994/2009 (II Τμήμ.)

⁴⁴ Βλ. αποφ. Ελ.Συν. 584/2007 II Τμήμ.

⁴⁵ Βλ. ενδεικτικά Ολομ.Ελ.Συν. 193/2007,1102/2007, 1316/2007 κ. ά.

Σε όλες αυτές τις παλινδρομήσεις ήρθε το ΕΔΔΑ με τις υποθέσεις Κοκκίνης κατά Ελλάδος και Ρεβελιώτης κατά Ελλάδος για να θέσει νέες νομολογιακές βάσεις. Οι αποφάσεις αυτές επικαλούμενες το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ, αλλά κυρίως βασιζόμενες στο γεγονός της μη ευόδωσης της αγωγής αποζημίωσης θεωρεί ότι η ύπαρξη προθεσμιών παραγραφής δεν είναι ασυμβίβαστη προς την ΕΣΔΑ, πλην όμως το αφετηριακό σημείο των προθεσμιών παραγραφής πρέπει να ορίζεται με σαφήνεια και να συνδέεται με συγκεκριμένα και αντικειμενικά γεγονότα και να μην εξαρτάται από τυχαία και απρόβλεπτα γεγονότα, που βρίσκονται εκτός του πλαισίου επιρροής του δικαιούχου του συνταξιοδοτικού (περιουσιακού) δικαιώματος, όπως είναι ο χρόνος ενέργειας των διοικητικών αρχών και των δικαστηρίων. Και αναδεικνύει ότι η καθυστέρηση έκδοσης της απόφασης αποβαίνει εις βάρος του διοικουμένου και αντιδίκου του Δημοσίου, αφού τούτο ωφελείται, καθόσον καλείται στην καταβολή χαμηλότερου ποσού σύνταξης και αφετέρου βρίσκεται σε δυσχερή κατάσταση συγκριτικά με τους άλλους συνταξιούχους που είχαν την τύχη η αίτησή τους να εξεταστεί ταχύτερα. Κρίσιμο στοιχείο αποτελεί ότι η έφεση μπορεί να θεραπεύσει άμεσα το συνταξιοδοτικό δικαίωμα του δικαιούμενου και συνεπώς δεν πρέπει να προσφεύγει και σε άλλα ένδικα μέσα με αβέβαιη αποτελεσματικότητα. Κατά την κρίση του ΕΔΔΑ το Ελεγκτικό Συνέδριο ερμηνεύοντας κατάλληλα τη διάταξη του άρθρου 60 παρ. 1 του Σ.Κ. θα είχε τη δυνατότητα να θεραπεύσει τη συνταξιοδοτική αξίωση του διοικουμένου στο πλαίσιο της έφεσης, χωρίς να υποχρεωθεί να προσφύγει εκ νέου με τρόπο χρονοβόρο και πολυδάπανο ενώπιον των Δικαστηρίων. Περαιτέρω οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ προβαίνουν στη διαπίστωση ότι μέχρι τώρα το Ελεγκτικό Συνέδριο δεν δικαίωσε κατ' ουσίαν καμία αγωγή αποζημίωσης και συνεπώς δεν θεραπεύεται άμεσα αλλά έμμεσα η συνταξιοδοτική αξίωση του διοικουμένου. Κατόπιν αυτών το Δικαστήριο έκρινε ότι ο συγκεκριμένος τρόπος ερμηνείας του άρθρου 60 παρ. 1 του Σ.Κ. κατά τον οποίον η προθεσμία παραγραφής αρχίζει από την έκδοση της δικαστικής απόφασης προσέβαλε το δικαίωμα για σεβασμό της περιουσίας και διέρρηξε τη δίκαιη ισορροπία που πρέπει να υφίσταται μεταξύ της περιουσίας

και των επιταγών του γενικού συμφέροντος. Συνεπώς, η αγωγή αποζημίωσης για τη διεκδίκηση αξιώσεων για το πέραν της τριετίας χρόνο αμφισβητείται πλέον ως προς την χρησιμότητα και την αποτελεσματικότητά της.

Κατόπιν αυτών των αποφάσεων του ΕΔΔΑ, το Ελεγκτικό Συνέδριο με την πρόσφατη 26/2010 απόφαση της Ολομελείας του επαναδιατύπωσε την ερμηνεία του άρθρου 60 παρ. 1 του Σ.Κ. ως ακολούθως : Ο θεσπιζόμενος με το άρθρο 60 του Σ.Κ. χρονικός περιορισμός καταλαμβάνει μόνο τις οριστικές πράξεις ή αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων της συνταξιοδοτικής διοίκησης (Διευθύνσεων Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους ή Επιτροπής Ελέγχου Πράξεων Κανονισμού Συντάξεων της ίδιας Υπηρεσίας) και όχι και τις αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου όταν τούτο, κατά παραδοχή ενώπιόν του ασκηθείσας έφεσης ή αναίρεσης, ακυρώνει ή μεταρρυθμίζει την προσβαλλόμενη οριστική πράξη ή απόφαση των ως άνω συνταξιοδοτικών οργάνων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, κανονίζει το πρώτον, ή ανακαθορίζει ή αναπροσαρμόζει αυξητικώς τη σύνταξη του ενώπιον του προσφεύγοντος, οπότε στην περίπτωση αυτή τα οικονομικά αποτελέσματα επιτρεπώς ανατρέχουν αναδρομικά τρία έτη πίσω από την πρώτη του μήνα έκδοσης της ακυρούμενης ή μεταρρυθμιζόμενης (με την απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου) κατά περίπτωση, απόφασης της Ε.Ε.Π.Κ.Σ. ή πράξης της αρμόδιας Διεύθυνσης Κανονισμού Συντάξεων του Γ.Λ.Κ., με την οποία η συνταξιοδοτική διοίκηση παρά το νόμο δεν αναγνώρισε την ένδικη συνταξιοδοτική αξίωση. Σε περίπτωση δε που ο χρόνος θεμελίωσης (επαγωγής) του συνταξιοδοτικού δικαιώματος του φορέως ευρίσκεται εντός του χρόνου της ως άνω τριετούς αναδρομής του τότε ο χρόνος της αναδρομής των οικονομικών αποτελεσμάτων, είναι αυτονόητο ότι εκτείνεται μέχρι το χρόνο θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος και όχι πέραν αυτού. Κατά την άποψη δε της μειοψηφίας, υπό το φως των νέων νομολογιακών δεδομένων που τίθενται με την έκδοση των πρόσφατων αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σε κάθε περίπτωση, όταν το Ελεγκτικό Συνέδριο, κατά παραδοχή ενώπιόν του ασκηθείσας έφεσης ή αναίρεσης, ακυρώνει ή μεταρρυθμίζει την προσβαλλόμενη οριστική πράξη ή απόφαση των

ως άνω συνταξιοδοτικών οργάνων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, κανονίζει το πρώτον ή ανακαθορίζει ή αναπροσαρμόζει αυξητικώς τη σύνταξη του ενώπιον του προσφεύγοντος, τα οικονομικά αποτελέσματα ανατρέχουν στο χρόνο γενέσεως του δικαιώματος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με τις αποφάσεις του στις υποθέσεις Κοκκίνης κατά Ελλάδος και Ρεβελιώτης κατά Ελλάδος και με αφορμή την αίτηση αναίρεσης που άσκησε το Ελληνικό Δημόσιο κατά της 92/2007 αποφάσεως του ΙΙ Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου⁴⁶, ισχυριζόμενο ότι η έναρξη των οικονομικών αποτελεσμάτων της σύνταξης που κανονίστηκε στον αναιρεσίβλητο δεν έπρεπε να εκταθεί πέραν της τριετίας από την πρώτη του μήνα κατά τον οποίο εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση του ΙΙ Τμήματος (ήτοι, πέραν της 1-2-2004 αφού η απόφαση αυτού εκδόθηκε την 1-2-2007), συνέβαλαν στην οριστική λύση που δόθηκε σχετικά με τον προσδιορισμό της αφετηρίας του χρόνου (dies a quo) των τριών ετών πέραν του οποίου δεν επιτρέπεται να αναγνωρισθούν αναδρομικά σε βάρος του Δημοσίου οικονομικά δικαιώματα από συντάξεις. Ως εναρκτήριο σημείο εκλαμβάνεται πλέον ο χρόνος έκδοσης της πράξης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους ή της απόφασης της Ε.Ε.Π.Κ.Σ. Πρόκειται για μια ερμηνευτική εκδοχή, η οποία αρκετές φορές έχει υιοθετεί από το Ελεγκτικό Συνέδριο, είναι περισσότερο ευνοϊκή για τους συνταξιούχους και είναι σύμφωνη με τη διάταξη του άρθρου 60 του Σ.Κ.

Υπό την επίδραση των αποφάσεων του Δικαστηρίου του Στρασβούργου και ενόψει των πρόσφατων νομολογιακών λύσεων καθίσταται σαφές ότι η προνομιακή μεταχείριση του Δημοσίου έναντι των ιδιωτών αντιδίκων που αποτελούσε στοιχείο της

---

⁴⁶ Τα δικάσαν Τμήμα, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, η οποία δημοσιεύτηκε την 1-2-2007, δέχθηκε έφεση του ήδη αναιρεσίβλητου, κρίνοντας ότι συντρέχουν στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις του νόμου και κανόνισε σ' αυτόν σύνταξη. Ως ημερομηνία έναρξης των οικονομικών αποτελεσμάτων της κανονισθείσας σύνταξης το Τμήμα όρισε την 28-2-2000, οπότε και θεμελιώθηκε το συνταξιοδοτικό του δικαίωμα, κρίνοντας κατά πλειοψηφία ότι δεν δεσμεύεται από το χρονικό περιορισμό που εισάγει η διάταξη του άρθρου 60 παρ.1 του Σ.Κ., εφόσον ο κατά τα ανωτέρω χρόνος έναρξης των οικονομικών αποτελεσμάτων ευρίσκεται εντός της τριετούς αναδρομής με αφετηρία το χρόνο έκδοσης της αποφάσεως της Ε.Ε.Π.Κ.Σ.

ελληνικής έννομης τάξης δεν γίνεται πλέον δεκτή χωρίς την ύπαρξη συγκεκριμένου δικαιολογητικού λόγου.